

אהבה

בלתי אפשרית

דו שיח בנושא נישואי תערובת

מאת: הרב אליעזר שם-טוב
עורך המהדורה העברית: מנחם ברונפמן

יוצא לאור על ידי
'לדורות' - הוצאה לאור
בהנהלת: הרב שמואל ביסטריצקי
טלפון: 03-5359233 • פקס: 076-5100801
כתובת: ת.ד. 2058 כפר חב"ד 60840
אימייל: office@ledorot.co.il
אתר: www.ledorot.co.il

מאת: הרב אליעזר שם-טוב
תרגום מאנגלית: זושא גרייזמן
עורך המהדורה העברית: מנחם ברונפמן
עימוד ועיצוב: *y.w. designgraphic*

כל הזכויות שמורות © All Rights Reserved
מסת"ב: 4-97-7580-965-978 ISBN
נדפס בישראל ה'תשע"ו • (2016) 5776 Printed in Israel

הפצה ראשית:
ספריית אש"ל - כפר חב"ד
טל': 03-9607637, 050-5344321, פקס: 03-9607645
ת.ד. 717 כפר חב"ד 60840
ניתן להשיג בכרטיס אשראי ב: 03-5359233
בארה"ב: 718-6041020

מבוא

הספר המונח בכפות ידיך הוא סוג של מראה המשקפת את המצב היהודי בימים אלו. בין דפיו מפוזרים להם חלקי פאזל רבים ומגוונים מהם, בין היתר, מורכבים האתגרים של יהודי החי בעידן האוניברסלי, הליברלי, הפוסט-מודרני, בעשור השני של המאה-העשרים-ואחת.

הספר מכיל שתי התכתבויות שקיימתי, בנפרד וללא קשר האחת לשנייה, עם נער ונערה לא יהודיים, חואן ואלחנדרה, שקיימו מערכות יחסים עם בני זוג יהודיים. בהתכתבויות אלו נפתח צוהר מעמיק למדיי, גם אם כמובן חלקי, לסוגיות משמעותיות המשלבות סערת רגש עם דיון שכלתני נוקב, עמן מתמודדים אנשים בכנות מרגשת.

כששום דבר אינו מובן מאליו עוד...

בימינו, ככל שהדברים עוסקים ב"דת", שום דבר אינו מובן מאליו עוד. כל הנחת יסוד מקודשת עומדת למבחן ומוטלת בספק.

כן, יש מי שעשוי לראות בעובדה זו שבמציאות איום מטריד, בעוד שאחרים יראו בה דווקא הזדמנות ואתגר.

באופן אישי הנני שותף במידה לא מועטה לתפיסה לפיה יש בגישה הרווחת ש"שום דבר אינו מובן מאליו" יסוד המעודד

חקירה כנה, בדיקה אישית-קיומית נוקבת, נטולת פחד ופניות צדדיות של שיחוד עצמי.

אני מאמין שחקירה מסוג כזה תאפשר למבצע אותה מתוך מניע כנה ורציני, כמו שמצופה מאדם הבודק את היסודות העמוקים ביותר של אישיותו וזהותו הפנימית, לאשר ולבסס מחדש את היסודות עליהם בנויה תפיסת עולמו, ולפתח מעל גביהם מבנה רוחני בריא.

כנר על הגג

לרבים מבני הנוער היהודי בימינו, המסורת היהודית נתפסת כמיושנת וארכאית. נוסטלגיה, שריד מן העבר - "כנר על הגג". אם זו הגישה, אין כל פלא בכך שרבים מהם אינם מהססים לנטוש אותה בלי מחשבה שניה, ומותירים אותה דחויה ונעזבת בלי הרהור וחצי הרהור על משמעותה של דחייה זאת והאם היא אכן צעד נכון וראוי.

"אני לא דובר רוסית, לאדינו או אידיש כמו סבי, וכלל גם לא עולה על דעתי ללמוד לדבר בשפה זו. אני משתמש במחשב, גולש באינטרנט, ומזה זמן רב אינני משתמש עוד בעט לכתיבה. מדוע, אפוא, עלי ללמוד להתפלל בעברית או ללכת בשבת לבית כנסת? הזמנים השתנו, דור חדש הפציע", הם טוענים.

כך קורה שלעתים קרובות, הקונפליקט הדתי הוא קונפליקט בין הדור החדש לדור הישן. הדור המבוגר מעוניין לשמר את המסורת - לעתים קרובות כתוצאה מתחושת אשמה; ואילו הדור החדש רוצה להסתגל להווה ולעתיד, בלי העול הרגשי של העבר.

כשזה הוא המצב, קל לנבא מי ינצח בתחרות הזו... אנו הלוא חיים בעולם הסוגד סגידה עיוורת להתקדמות טכנולוגית

ולנעורים ובזו למסורות דתיות שאת חלקן אין הוא רואה אלא כפונדמנטליזם קנאי, כלומר גישות ישנות שכבר אינן מתאימות לחיים הנוכחיים.

קונפליקט פנימי

למיטב שיפוטי, המפתח להתמודדות עם בעיה זו טמון בהבהרת המסגרת של המסורת - מה נכלל כחלק מן האוצר הקרוי מסורת ומה לא.

אינני שומר שבת או אוכל כשר אך מפני שהוריי אמרו לי לנהוג כך או משום שהסבא והסבתא שלי מצפים ממני שכך אתנהג. אני שומר שבת ומניח תפילין משום שהקב"ה ציווה עלי לעשות זאת! איך אני יודע מה אלוקים רוצה? זה מידע שהגיע אלי במסורת, דור אחר דור, מהדור של אבותינו שקיבל את התורה כאיש אחד בלב אחד במעמד הר סיני.

גישה זו משנה את כל הדינמיקה. כעת אין זה עוד עימות בין הוריי לביני; עכשיו זהו קונפליקט פנימי - ביני לבין עצמי. מצד אחד יש לי רצונות ותשוקות אנוכיים, ומצד שני יש לי את הרצון והאחריות לקיים את מה שאלוקים דורש ממני ואשר למענם, בעצם, אני פה...

לעתים קרובות קיימת נטייה לערב בין סוגיות עיוניות אובייקטיביות עם נושאים רגשיים ואישיים. "האהבה המעוורת" הוא מקרה קלאסי כזה. כשהריגוש של האהבה מתחיל לעלות מדריגה, אנשים מתנערים מערכים ומדפוס התנהגות מסוימים לא משום שהם חדלים להאמין בנכונות הערכים ודפוס ההתנהגות הללו; אלא מפני שבגלל הנסיבות הקונקרטריות הם אינם אוהבים באותה נקודת זמן את הרעיונות הללו, והם

מעוניינים לפי שעה שהיסודות שעליהם נשען עולם הערכים
ההוא יתמוטטו.

נקודות חשובות וניואנסים משמעותיים בסוגיה זו נידונים,
במישרין או בעקיפין, בשני הדיאלוגים הרואים אור בספר זה.

הדיאלוגים עם חואן ואלחנדרה הם אותנטיים. מטבע הדברים
שמות ופרטים מזהים שונו או נמחקו, אבל הדיאלוג עצמו
נאמן למקור. שני הדיאלוגים תורגמו מספרדית לאנגלית על
ידי המחבר, וכעת תורגמו לעברית מהתרגום לאנגלית.

תודתי נתונה למתרגם **זושא גרייזמן**, ובמיוחד לעורך המהדורה
העברית - **מנחם ברונפמן**, שעבודתו הרגישה בעריכת הדברים
בשפה העברית תרמה רבות לאיכות הטקסט שלפניכם.

הוצאת "לדורות" בהנהלת הרב **שמואל ביסטריצקי** ביצעה
עבודה מקצועית יוצאת מן הכלל בהפקתו של הספר - ותודתי
העמוקה נתונה גם להם.

הרב אליעזר שם טוב

חלק ראשון

דו שיח עם:

חואן

“חברתי היהודייה”

הרב שם־טוב הנכבד,

שמי הוא חואן גרסיה, מה שמעיד כי אינני בן לעם היהודי. אני פונה אליך מתוך מצוקה של ממש בתקווה שאכן תוכל לסייע בידי.

ובכן, אני בן 26. לפני כשנה התמזל מזלי לפגוש את אהבת חיי, בחורה יהודייה מדהימה, שמסיבות מובנות אני מעדיף שלא לחשוף את שמה. מדובר בבת למשפחה חמה, שקיבלה חינוך יהודי שורשי במוסדות חינוך יהודיים טובים. היא היום האור שבחיי.

מן הסתם אתה מבין היטב את משמעותו של המשפט האחרון. ואכן מערכת היחסים בינינו חוללה דרמה משפחתית של ממש: משפחתה, ובמיוחד הוריה, אינם מוכנים לקבל את העובדה כי בתם יוצאת עם “גוי”. עד כה הם סירבו לפגוש אותי וגם אין בכוונתם לעשות זאת בעתיד.

לפני זמן לא רב סבה וסבתה של פאולינה גילו את העובדה שהיא נמצאת בזוגיות איתי. כאשר אמה הבחינה בחרדה שהתפשטה על פניהם של הוריה באותם רגעים, היא ניסתה בכל כוחה לשכנע אותם כי מדובר במערכת יחסים לא רצינית

שתסתיים ותחלוף כלעומת שבאה. אחד מהדברים שהסבא העיר אז באידיש הוא: "א גוי איז א גוי" [גוי הוא גוי].

האמת היא, שבתחילה הייתי מבולבל מאוד. לא הבנתי מה קורה כאן! הלוא אין זה המפגש הראשון שלי עם יהודים. להיפך, אחד מחבריי הטובים ביותר הוא יהודי. אך מעולם לא נתקלתי ברתיעה כזאת וביחס עוין ואפילו משפיל כל-כך כלפי גוי המבקש לקיים קשר רציני עם יהודייה.

אכן, אני מודע לרעיון ששולל את "נישואי התערובת" במטרה למנוע "התבוללות". אולם יחס כגון זה שנתקלתי בו נראה בעיניי מוגזם וקיצוני. אחרי ככלות הכול, במשפחה כמו זו של חברתי, ערכי היהדות אינם נושאים חשובים כל כך ואין הם עומדים במרכז סדרי העדיפויות בחייהם. נדמה לי שיותר ממה שמפריע העניין מבחינה ערכית, מפריע להם ההיבט החברתי; הם פשוט מתביישים מפני חבריהם ומכריהם (מה תאמרנה החברות ב'מכון היופי'...), ולא באמת מודאגים מהסכנה של ההתבוללות.

פתאום נקלטה בי ההבנה שלא מדובר בעניין דתי, אלא בחוסר סובלנות לשמו!

וכמו שקורה בדרך כלל במצבים כאלו, בעקבות העובדה שאני חווה את החוויה הזו על בשרי, מצאתי את עצמי נחשף לרבים אחרים עם סיפור דומה. מתברר שהמקרה שלי אינו יוצא דופן. נדהמתי לגלות מקרים בהם משפחות נישלו את ילדיהם מן הירושה ומן הנכסים המשפחתיים, או שפשוט הטיסו אותם לישראל, במטרה לפרק את הקשר "המעורב".

שים לב למה שקורה כאן: העם היהודי, שאני מכבדו ומוקירו בכל ליבי, העם שסבל יותר מכל עם אחר בהיסטוריה בגלל חוסר סובלנות ושיפוט על בסיס של מוצא - הופך בעצמו למי

שהולך בדרכים המכוערות של חוסר הסובלנות ושל פסילת
האחר על בסיס גזעי.

אני מקווה שאתה מבין לליבי. אינני כותב חלילה מתוך שנאה
וזעם, אלא מתוך כאב. אני מאמין בלב שלם, שאם האֵל זימן
אליי את האשה המקסימה והיפה ביותר שפגשתי אי פעם ונטע
בנו אהבה הדדית, הרי זה סימן לכך שאין לו בעיה עם העובדה
שהיא תינשא לי, אהיה מי שאהיה.

האם אני טועה? האם הבנתי משהו לא נכון?
אשמח לשמוע את דעתך,

חואן

לעשות את הצעד הנכון

חואן, שלום רב.

קראתי את המייל שלך בנושמה אחת, והתרשמתי מאוד מן הכנות והאלגנטיות שהוא הפגין.

כמובן, הסיפור שלך נוגע ללב, ואני מבין היטב את סערת הנפש שלך ואת תסכולך. חלום חייך להינשא לאהובת ליבך מצוי בסכנה. בני משפחתה של חברתך עושים כל אשר לאל ידם כדי למנוע מכם לבוא בברית הנישואין, ומנקודת מבטך, הם עושים זאת מנימוקים בלתי מוצדקים בעליל ("מה תאמרנה החברות ב'מכון היופי'...").

איני מכיר את משפחתה של חברתך, לא נחשפתי לטיעוניהם, ואין בכוונתי לנסות להגן על עמדתם. אבל ברצוני לפרוש בפניך את עמדתי שלי בסוגיה מנקודת מבטי כרב וכמנהיג קהילה יהודית.

אני מסכים לכך שהאהבה היא אחד המרכיבים המשמעותיים ביותר בהחלטה של בני זוג על בואם בברית נישואין. אולם אין הוא המרכיב היחיד והבלעדי. אילו היית מגלה שחברתך האהובה היא למעשה אחותך, האם במקרה כזה היית חושב על נישואין איתה?

ההחלטה על חתונה צריכה להתקבל בתום שקלול של שיקולים שונים. בחלקם הארי, שיקולים אלו הם אכן אינדיבידואליים, המשתנים מזוג לזוג וממקרה למקרה. אולם קיימים גם שיקולים אוניברסיטטיים רבי משקל - מוסריים, חוקיים, דתיים.

הדת היהודית אכן מגדירה בצורה חד־משמעית עם מי יהודי (או יהודייה) אינו יכול להתחתן. לפי היהדות, קשר של נישואין הוא יותר מסתם קשר מחייב בין שני אנשים; יש בו גם ממד אלוקי וקדושה מטפיסית, וממד זה יכול לשכון בקשר הנישואין רק אם הוא ממלא אחר התנאים המפורטים בתורה.

עליך אפוא לערוך הבחנה ברורה בין העניין עצמו לבין תופעות נלוות. אפשר בהחלט להבין שאתה פגוע מן הצביעות לכאורה המתגלה בכך שאנשים שבחייהם האישיים אינם מחויבים ליהדות באופן מלא - מתנגדים לפתע בעוצמה לנישואי בתם עם אהובה, רק בשל העובדה כי אין הוא יהודי.

אולם תרעומת זו אין לה דבר וחצי דבר עם העניין עצמו: הבעייתיות העמוקה הכרוכה בקשר חיתון שכזה. השאלה המרכזית בהקשר זה שצריכה להישאל על ידך היא, האם קשירת קשרי חיתון במקרה שלך הוא אכן צעד נכון. אל לך אפוא לקבל החלטות המבוססות על אמוציות ועל תגובה אינסטינקטיבית להתנהגותם של אחרים. הילדים שיהיו לך אינם אשמים.

יתירה מזו, גם אילו הוריה של חברתך היו מקדמים את מערכת היחסים שלכם בברכה, קשר של נישואין ביניכם היה חטא חמור כלפי הבורא.

האמן לי, אני מבין ללבך ומודע היטב לסערת הרגשות שעוברת עליך. אך ברצוני לומר לך מתוך אמונה עמוקה וכנה, כי גם כאשר מהמבט הנוכחי נראה שאהבתך לחברתך היא האושר הגדול עלי אדמות, הרי שבטווח הארוך - הליכה נגד התורה

ונגד הבורא אינה מביאה ברכה. לעומת זאת, קיום רצונו של ה', במיוחד אם הדבר כרוך בהקרבה אישית, מביא לברכה אמיתית.

אם תרצה להיפגש ולשוחח עמי על הנושא, אשמח מאוד. ברצוני להגן עליכם מלבצע צעד שגוי הרה גורל, שנובע מבורות או מונע מתגובה אמוציונלית.

בכבוד ובברכה,

אליעזר

אגב, בעבר פרסמתי מאמר בסוגיה זו. אם אתה מעוניין בעותק ממנו אנא עדכן אותי ואשלח לך.

מדוע הילדים אשמים?

אליעזר,

תודה על תשובתך, אני מוקיר זאת מאוד. הנקודות שעולות בה מעניינות מאוד, אולם ברור שהן מבוססות על עקרונות דתך, הדת היהודית, שאינה הדת שלי.

אשמח לשוחח עמך בהזדמנות.

שוב, תודה רבה, וכמובן שאני מעוניין מאוד לקרוא את המאמר שפרסמת בנושא.

חואן

נ.ב.

מהי משמעות אמירתך: "הילדים שיהיו לך אינם אשמים"? אני מבין שגלומה בה התייחסות לעתיד, ומלשון השלילה ("אינם אשמים") אפשר לשמוע שלדעתך הם עתידים לשאת במחיר כלשהו של אשמה - ואינני מבין מדוע לדעתך הם עתידים לסבול?

בברכה,

חואן

”התנ”ך אוסר זאת חד־משמעית”

חואן,

תודה על תגובתך.

אתה בהחלט צודק בכך שהעקרונות הדתיים שצינתי בדברי הם עקרונות שמבוססים על הדת היהודית, שהיא אינה הדת שלך.

למרות זאת אני סבור שהדברים רלוונטיים מאוד גם עבורך, וזאת בשל מספר סיבות:

1. הנערה בה התאהבת אף היא אינה שייכת לדת שלך... נכון, יכול להיות שהיא לא מכבדת מספיק ולא מקיימת במידה המלאה את מצוות דתה; אולם אחרי ככלות הכול, בבקשתך להינשא לה, אתה גורם לה להפר את דתה הפרה עולמית ולהינתק מן שרשרת הדורות של העם שלה. האם לדעתך אדם שאוהב מישהי וחפץ בטובתה באמת ובלב שלם, יגרום לה לבגוד במשפחתה, בעמה ובאלוקיה?

2. טיעוניי לא נאמרו בכוונה לשכנע אותך לנקוט בצעד כלשהו, אלא בעיקר כדי להאיר את עיניך באשר לאספקטים הדתיים של הסוגיה, שלחלוטין אינם קשורים לאפליה ולשוביניזם, אלא לעניין דתי טהור.

3. מדברייך אני מתרשם שאתה מכיר בדת, וממילא בתנ"ך, כמקור לאסמכתא. היה זה אפוא מתאים לציין בפניך את העובדה שהתנ"ך אוסר חד־משמעית על יהודי (או יהודייה) להינשא לבן עם אחר.

...

באשר לאמירתי כי "הילדים שלך אינם אשמים":
האם אתה סבור שזה בריא לגדל ולחנך ילד בסביבה קונפליקטואלית בה ההורים משתייכים לשתי דתות שונות, והמשפחה למעשה מצויה בשסע זהותי וערכי?
כיצד מגדלים ילד בבית מרובה זהויות שכזה? כיהודי? כנוצרי?
כ"קוסמופוליט"? האם תינתן לו אפשרות לבחור בזהות מסוימת? האם זה נכון להעמיד אותו בסיטואציה כזו בה הוא נדרש לבחור בין מורשת אביו למורשת אמו? האם ניתן לסמוך על הבחירה שלו שהיא אכן תהיה לטובתו? ומה לגבי מערכת היחסים שלו עם בני המשפחה - הסבים, הדודים, הדודנים?
לסיום חשוב לי להדגיש, כי בסופו של דבר, הטיעון העיקרי והמרכזי שלי נגד נישואי יהודי עם בן עם אחר - היא העובדה שה' בתורתו אסר זאת.

אשמח לפגוש אותך (לבד או ביחד עם חברתך),

אליעזר

“האם אתה מאמין בגיור?”

אליעזר היקר,

תודה על הזמן שאתה מקדיש לי. אני מנסה ללמוד ולהבין ממך ככל שניתן.

כשאני חושב על הדברים שכתבת לי, עולות בי שתי שאלות:

1. אינני נוצרי מאמין, אולם חונכתי בבית ספר קתולי ואני מכיר ויודע תנ"ך. אינני זוכר שום פסוק שמגדיר עם מי מותר לי להתחתן ועם מי לא. כמובן, אני מודע לכך שהכנסייה לא הייתה מכירה בנישואין שלי עם בחורה שלא הוטבלה לנצרות, אבל להערכתך זו בעיה שניתנת לפתרון.

2. מעניין אותי לדעת מהי עמדתך בנושא הגיור. שאלתך המהדהדת: “ומה לגבי מערכת היחסים שלו עם בני המשפחה: הסבים, הדודים, הדודנים?” – תקפה הרי גם במקרה של גיור, ולכן השאלה המתבקשת היא: האם אתה מאמין בגיור? לאידך, האם לדעתך ניתן לדרוש ממני לשנות את אמונותיי?

אין ברצוני לגזול מזמנך יתר על המידה. שוב, תודה רבה על הזמן הרב שאתה מקדיש ללבטים שלי.

מעריך זאת מאוד,

חואן

“גִּיּוּר: הַזְדָּהוּת עִמּוּקָה עִם הַיְהוּדוּת”

חואן,

אחד המקורות התנ"כיים לאיסור שהתורה מטילה על בן העם היהודי להינשא לבן עם אחר מופיע בספר דברים (ז, ג): "וְלֹא תִתְחַתֵּן בָּם. בְּתָדָךְ לֹא תִתֵּן לְבָנְךָ, וּבְתוֹ לֹא תִקַּח לְבָנְךָ".

באשר לסוגיית הגיור, היהדות בפירוש אינה מעודדת תהליך המרת דת של אדם שנולד לא יהודי ומעוניין להפוך ליהודי. יתירה מזו: לפי התלמוד - הרבנים האמונים על הליך הגיור נדרשים לא להקל את התהליך אלא דווקא לנסות להניא את המבקש להתגייר מלעשות זאת. יחד עם זאת, בסופו של דבר היהדות מאפשרת למי שבכל זאת מעוניין בכך וחש צורך עמוק להפוך להיות בן העם היהודי - לעשות זאת.

תהליך הגיור מורכב משלושה שלבים שאותם עברו גם בני ישראל במדבר - כלומר: האבות הקדמונים של העם היהודי - כדי להפוך להיות יהודים. שלושת השלבים הללו הם: 1. ברית מילה (במידה והמתגייר הוא גבר). 2. טבילה במקווה. 3. קבלת המחויבות המלאה לקיים הלכה למעשה את מצוות התורה.

אני מניח שזה מובן מאליו כי אף אחד אינו דורש או מצפה שתהפוך ליהודי. להפך, בית הדין המוסמך לגייר אנשים נדרש

לוודא שהמועמד לגיור עושה זאת מתוך רצונו שלו ומתוך כוונה טהורה להפוך לבן העם היהודי ולקיים את חוקותיו האמורים בתורה, ולא מפני שום סיבה צדדית אחרת.

אדם שהחליט, באופן מודע ומתוך אמונה פנימית ותחושת הזדהות עמוקה עם היהדות, להפוך בעצמו למי שמקיים את אורחות החיים של היהדות ולהיות לבן העם היהודי - הוא אדם שמרגיש שבאמצעות הגיור הוא מבטא ביטוי מלא של אישיותו ושל אמונותו.

אינך גוזל מזמני כלל ועיקר, ותרגיש יותר מבנוח להמשיך ולשאול כל שאלה ולהעלות כל טיעון שאתה חושב עליו.

שלך תמיד בנפש חפצה,

אליעזר